

4.0

Om kvinnor, barn och kultur i Vietnam

Varför detta häfte?

Detta häfte har kommit till som ett led i kampanjen »Barnbok till Vietnam».

Kampanjen är en del av det solidaritetsarbete som bedrivs av Föreningen Böcker till Hanoi. Barnbokskampanjen syftar till att stödja kampen för ett fritt, oberoende och enat Vietnam och till att sprida information om Vietnam, dess folk, dess kultur och dess kamp mot USAs erövringsförsök.

Det vietnamesiska folkets framgångsrika kamp mot USAs imperialism har sina rötter i en lång tradition av enhet och kamp.

Genom artiklarna i detta häfte vill vi försöka spegla hur vietnameserna på kulturens och bildningens område försöker bevara och utveckla det positiva i sitt folks traditioner, samtidigt som de bekämpar det kulturella arvets reaktionära och förtryckande sidor.

*Barnboksgruppen
i februari 1974.*

INNEHÅLL

Varför detta häfte?	sid 2
Öka stödet till Vietnams folk!	» 3
Intervju om den kulturella kampen i Vietnam	
»Den största pepparfrukten..»	» 7
En vietnamesisk folksaga	
»När vinden stod inför rätta».	» 13
*Ve-diktning	» 16
Kvinnans villkor förr och nu.	» 17
Att lära sig läsa är att slåss mot fienden	» 30
Två kvinnor	» 32
Barnen i norr och barnen i söder	» 39
Böcker till Hanoi	» 44
Tam Cam	» 45

Utgiven och sammanställd av gruppen
Barnbok till Vietnam i föreningen
Böcker till Hanoi, c/o Unga Filosofer
Brunnsgatan 28, 111 38 Stockholm

Tryck: Ordfront, Stockholm 1974

Öka stödet till Vietnams folk!

Det vietnamesiska folkets kamp för frihet och oberoende är nu inne i ett avgörande skede. Kampen har efter decenniernas uppförfingar krönts med stora framgångar som fört freden inom räckhåll. Men en fred på det vietnamesiska folkets villkor är ännu inte säkerställd. Kriget i Vietnam är ännu inte över. Vårt aktiva stöd är kanske viktigare nu än någonsin tidigare. Vi får inte svika nu, alla vi som genom åren tillsammans utgjort den mäktiga svenska folkrörelsen som stött det vietnamesiska folkets kamp mot USAs hänsynslösa angrepp. Vi måste slutföra vårt solidaritetsarbete. Vi måste öka vårt stöd.

Vietnams folk starkare idag än 1954

Den 23 januari 1973 undertecknades Parisavtalet om Vietnam. Avtalets första kapitel, första paragrafen, lyder så här: »Förenta Staterna och alla andra länder respekterar Vietnams oberoende, suveränitet, enhet och territoriella integritet såsom de erkänts i 1954 års Genèveavtal om Vietnam.» Parisavtalet om fred i Vietnam är en stor seger för det vietnamesiska folkets kamp för frihet och oberoende. Den första paragrafen som citerades ovan är grundläggande.

Genèveavtalet tillkom efter det att den vietnamesiska befrielsearmén slutgiltigt besegrat Frankrikes ockupationstrupper trots de senares materiella och tekniska överlägsenhet. Denna seger över den franska kolonialmakten uppnåddes efter ett åtta år långt och mycket förödande krig. Genèveavtalet om Vietnam genomfördes inte eftersom USAs regering saboterade dess genomförande och i stället satsade alla sina resurser på ett förnyat angrepp mot Vietnams oberoende.

USAs imperialistiska angreppskrig mot det vietnamesiska folket har förts med en brutalitet och hänsynslöshet som saknar motstycke i historien. Men trots den förstörelse och det lidande som USAs krigföring i Vietnam åstadkommit står det vietnamesiska folket i dag starkare än 1954. Enigheten och uppslutningen bakom regeringen i Demokratiska Republiken Vietnam (DRV) och bakom Republiken Syd-vietnams Provisoriska Revolutionära Regering (PRR) och befrielsefronten FNL

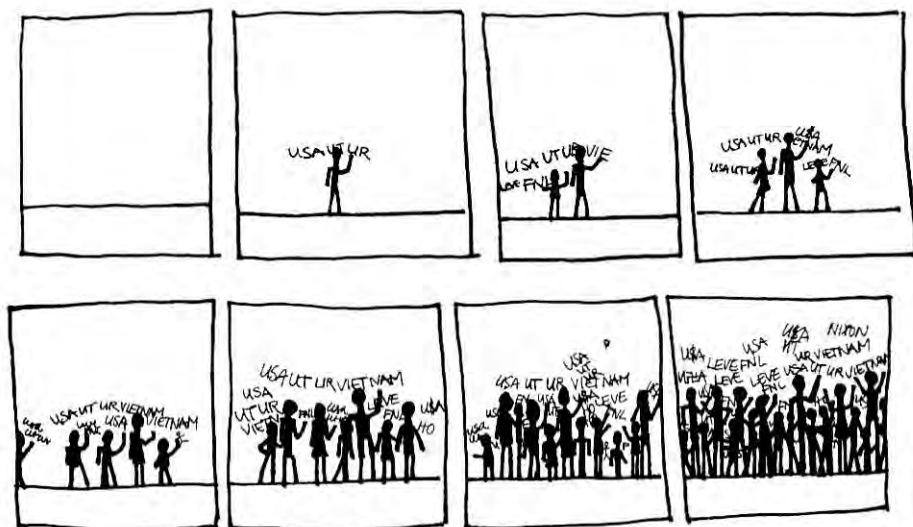

Illustration: Åsa Ömberg

har aldrig varit större. Nitton år efter Genèveavtalet tvingades USA och dess marionettregim i Saigon att godkänna de grundläggande krav som USA hade gjort allt för att förkväva.

Dagens situation, ett svek mot avtalet

Situationen i Vietnam är nu mycket allvarlig. DRV och PRR gör allt för att Parisavtalet om fred i Vietnam skall verkställas. USA och Saigonjuntan försöker hindra att avtalet verkställs, och bryter systematiskt mot flera viktiga bestämmelser i avtalet.

USA har inte upphört med sin militära inblandning i Sydvietsnams interna angelägenheter. Mellan tjugo och trettiotusen amerikanska militära rådgivare i civila kläder leder i dag Saigonjuntans operationer på alla nivåer. USA fortsätter att ge ett massivt militärt stöd till Saigonjuntan och fortsätter upprustningen av Saigonjuntans militär- och polismakt. Detta innebär klara brott mot fredsavtalet.

Uppbackade av USA genomför Saigonjuntans styrkor ständiga militära attacker mot de områden som administreras av PRR. Markerövringsoperationer, »rensningssaktioner», artilleribeskjutningar, omfattande bombningar och giftbesprutningar av risfält och andra odlingar. Dessa operationer utgör allvarliga brott mot fredsavtalet. PRR och DRV har deklarerat att de inte ämnar sitta med armarna i kors och bevittna hur Saigonarmén anfaller de befriade områdena. I stället kommer de hårt och kraftfullt att slå tillbaka dessa anfall samt slå till mot de baser, t ex

flygbaser, från vilka anfallen utgår. Många av de förvirrade notiser vi får genom dagspressen måste ses mot denna bakgrund.

Saigonjuntan förvägrar fortfarande befolkningen att återvända till sina hembyar i de befriade områdena. Detta är ett brott mot avtalet. Saigonjuntan håller stora befolkningsgrupper koncentrerade i uppsamlingsområden och flyktingläger, dessutom har omfattande tvångsflyttningar förekommit efter avtalets undertecknande. Saigonjuntan tillåter inte att de demokratiska fri- och rättigheter som anges i avtalet förverkligas. I stället fortsätter häktningarna och förföljelsen av meningsmotståndare. Detta drabbar framförallt oppositionen i städerna som kallas för den tredje kraften och som tilldelas en betydelsefull roll när det gäller att åstadkomma den nationella försoning som avtalet föreskriver.

I Saigonregimens fängelser och koncentrationsläger sitter ett par hundra tusen civila inspärrade under obeskrivliga förhållanden som endast kan liknas vid koncentrationslägren i Tyskland under trettioalet. Dessa människor misshandlas och torteras systematiskt. Fångar dödas eller försvinner. Efter fredsavtalets undertecknande har antalet fångar ökat och nya tigerburar har byggts av nordamerikanska entreprenörer. Fångarnas vidriga situation är nu så välkänd att vi inte behöver närmare beskriva den utan kan nöja oss med att konstatera att Saigonjuntan genom att spärra in meningsmotståndare här begår allvarliga brott mot fredsavtalet.

USA:s regering är ansvarig för avtalsbrotten

Saigonjuntan blockerar ihärdigt de överläggningar på olika nivåer som enligt avtalet ska reglera en mängd frågor mellan de två sydvietnamesiska parterna.

Saigonregimens brott mot avtalet skulle inte kunna ske utan USAs godkännande. Det är USAs regering som är ansvarig för att fredsavtalet inte verkställs och för den terror och det lidande som Saigonjuntan skapar i Sydvietnam. USA har inte för avsikt att lämna det vietnamesiska folket i fred. USA måste tvingas att slutgiltigt ge upp sina planer på att genom den isolerade våldsjuntan i Saigon kontrollera Sydvietnam och påtvinga Vietnam sin nykoloniala politik. USA använder också militärt hot som påtryckning mot DRV.

USA och Saigonjuntan försöker hålla Sydvietnam i ett permanent spännings-tillstånd som varken innebär fred eller krig. Detta i syfte att vinna tid. Men vi får inte glömma att avtalet i sig innebär en stark moralisk och politisk kraft i Sydvietnam. Det är därför som Saigonjuntan försöker hindra att befolkningen får full kunskap om avtalets innebörd och det är därför som PRR gör allt för att sprida avtalet bland befolkningen.

Många tror att freden är säkrad

I denna sista och avgörande fas av kriget i Vietnam får vi inte lämna det kämpande vietnamesiska folket i sticket och inbilla oss att vi kan göra så, därför att freden skulle vara säkerställd. Många människor här i Sverige önskar tro att fred nu råder i Vietnam och att USA nu äntligen upphört med sina brottsliga och hänsynslösa attacker mot Vietnams oberoende och frihet. Press och massmedia bidrar till att skapa dessa farliga illusioner. De nyheter vi får från Vietnam är osammanhängande, ofta bara en aningslös återgivning av notiser från de stora amerikanska nyhetsbyråerna. Vietnam intar i dag en undanskymd plats på tidningarnas nyhetssidor och den information som skulle kunna hjälpa oss att förstå och följa utvecklingen lyser med sin frånvaro i de stora tidningarna liksom i Radio/TV. Denna situation ställer stora krav på oss alla.

Vi måste fortsätta vårt arbete

Vietnamrörelsen i Sverige och i andra länder får inte försvagas nu. Vi måste stå vid det vietnamesiska folkets sida och ge vårt bidrag till kampen. Det kan bero på oss om folket i Vietnam snart får fred eller om det tvingas att kämpa ännu i många år. Vi måste envist fortsätta vårt arbete att öka trycket på USA att äntligen dra sig ut ur Vietnam och hela Indokina.

Kräv att USA och Saigonjuntan följer Parisavtalet!

Kräv att USA och Saigon friger de politiska fångarna!

Kräv av den svenska regeringen att Sverige omedelbart bryter med Saigonjuntan och erkänner PRR!

Den starkaste pepparfrukten...

Ly Van Sau, PRR-alesman, och Nguyen Khac Vien, medlem av DRV:s kulturella kommitté (och initiativtagare till barnboksprojektet) intervjuades i februari 1973 i Paris av Peter Limqueco för Journal of Contemporary Asia. Temat för intervjuerna som gjordes vid olika tillfällen var kulturens betydelse i kampen och publicerades i nr 4/73. Vi har här tagit upp några frågor och svar.

FRÅGA: Hur är det möjligt för ett litet land som Vietnam att besegra världens starkaste militärmakt?

Ly Van Sau: Ni vet säkert att den starkaste pepparfrukten inte alltid är den största. Om ett litet land som Vietnam har kunnat fortsätta att existera, att fortsätta sin patriotiska kamp under de senaste tjugo åren mot det mest barbariska angrepp som mänsklighetens historia känner, så beror inte detta på något mirakel eller på något hemligt vapen. Det beror först och främst på vårt folks okuvliga vilja att leva som vietnameser, som ett oberoende och fritt folk. För det andra beror det på att vårt folk är enat i kampen mot utländsk aggression. För det tredje på att vi följer en politisk linje som möjliggör för oss att uppbåda alla vårt lands moraliska andliga, mänskliga och materiella resurser och samtidigt vinna sympati, stöd och solidaritet från hela den progressiva mänskligheten och då inberäknat progressiva krafter i själva USA.

FRÅGA: Är det kulturella livet grunden för folkets obrutna motståndsvilja?

Nguyen Khac Vien: Den nationella kulturen är något av det viktigaste i den känsla för nationen och det medvetande som utgör grunden för patriotismen. Det är just med denna känsla av att försvara traditionella värden, kulturella värden, som det vietnamesiska folket har kämpat under hela sin historia. Det gäller inte bara det kulturella arvet från det förflutna utan också den kultur som vi bygger upp nu, den framtid som vi nu är i färd med att skapa. I Sydvietnam har det amerikanska angreppskrigets förödelse av den nationella kulturen, av de traditionella moraliska värdena, skapat en mycket kraftig reaktion hos folket. Även samhällets överklass

som ekonomiskt tjänar på den amerikanska interventionen är motståndare till det amerikanska föraktet för landets kulturella värden.

FRÅGA: Har den franska kolonialismen satt några djupa spår i Vietnams kultur? Hur har kulturen påverkats av USAs ockupation av södra Vietnam och bombangrepp mot norra Vietnam?

Nguyen Khac Vien: Den franska kolonialismen tillämpade, som all kolonialism, en politik som var upplysningsfientlig och ett förnekande av den vietnamesiska kulturen. Men den franska kulturen har haft ett positivt inflytande på vietnamesisk kultur. Man måste skilja på den koloniala regimens inflytande och det inflytande som utövats av den franska kulturen med sina framstegsbefrämjande element.

Den nordamerikanska imperialismen i Sydvietnam har skapat ett politiskt system som syftar till att förfalska och förstöra den nationella kulturen och till att utarma och moraliskt korrumpera befolkningen. Detta sker på olika sätt, genom propaganda, genom att en viss livsstil sprids, genom import av filmer vars innehåll präglas av våld och pornografi, genom radio och television. Detta sker dessutom genom den mycket brutala och brottsliga politik som har till mål en förstörelse av landsbygden och som tvingat miljoner människor att flytta till städerna där de måste leva i flyktingläger. Männen tvingas in i Saigonjuntans armé, kvinnorna tvingas prostituera sig och barnen lämnas att klara sig bäst dom kan på gatorna. Miljoner människor har nu under många år levt på detta sätt i södra Vietnams städer. Detta har skapat fruktansvärda moraliska och psykologiska förhållanden som kommer att sätta allvarliga spår i den vietnamesiska kulturen. Samtidigt köper och korrumperar de amerikanska imperialisterna författare och artister för att de ska skriva dikter, sånger och göra filmer som grundar sig på våld, sexualitet och korruption, just för att demoralisera och beröva folket dess egen nationella kultur. Inom undervisningsområdet sker också en förfalskning av vår historia och av våra kulturella traditioner. Då det gäller de intellektuella använder man sig av mer förfinade metoder än denna propaganda som riktar sig till massorna. De intellektuella manipuleras genom att man inför teorier som ska inspirera en pessimistisk grundsyn och uppamma mindervärdeskomplex gentemot den västliga kulturen och då särskilt den amerikanska.

I norr har amerikanerna angripit och bombat många kulturella och sociala institutioner. Så har till exempel universitet och lärarhögskolor blivit helt förstörda. Tusentals skolor har bombats. Hundratals sjukhus har förstörts. Många kyrkor har bombats. Lyckligtvis har vi tillämpat en politik att skydda och bevara vår kulturskatt men detta har skett till stora kostnader. För att nämna ett exempel så kräver en gammal staty att vi förvarar den i en grotta och där skyddar den mot fukt, hetta och termiter. Alla gamla dokument måste mikrofilmats och skyddas. Arbetet att skydda vårt kulturarv under sju års amerikanska bombningar har varit en mycket svår uppgift särskilt eftersom vi saknar de tekniska och materiella resurserna. I de bombade områdena i söder har det inte varit möjligt att genomföra detta arbete, de tekniska resurserna för detta finns inte och förstörelsen, särskilt på landsbygden är total.

Bilden är tagen i den befriade Quang Tri-provinsen i Sydvietnam. Mannen spelar på en hemmagjord monocord; ett ensträngat instrument av stor betydelse i Vietnams folkmusik. Bambuskogarna i Quang Tri har helt utplånats men USAs armé har lämnat efter sig mängder av skrot och avfall. Till höger på bilden ser vi hur en amerikansk ölburk får ersätta bamburöret. Foto: Maud Sundqvist.

Ly Van Sau: (. . .) USA har förvandlat hundratusentals kvinnor till prostituerade och hundratusentals män till redskap för sin politik. De har inte fört in den amerikanska traditionens värdefullaste inslag i vårt land utan de smutsigaste inslagen i den »amerikanska livsstilen». Saigon är i dag full av narkotikasmugglare, marihuanarökare, prostituerade, »cowboys» och man finner där alla de laster som kan överhuvudtaget tänkas på Time Square eller New Yorks East Side. Men ett sådant inflytande har också skapat en motkraft hos vårt folk, då det gjort oss mer medvetna om faran och om behovet att försvara våra kulturella värden och driva detta skadliga inflytande tillbaka. Det är därför som rörelsen till försvar av vår nationella kultur och av det vietnamesiska språket har fått ett sådant uppsving i Saigon och andra städer. På universiteten finns det starka rörelser som kräver att det vietnamesiska språket ska användas som huvudspråk i stället för engelska. (I DRV används sedan 1945 endast vietnamesiska inom undervisning och administration. I de Saigon-kontrollerade områdena i Sydvietnam föreligger en typisk nykolonial situation. Övers anm.)

Många människor har kommit till befrielse-rörelsen genom det medvetande de utvecklat i den kulturella kampen. Det finns många skäl till att människor ut-

Boktips!

Vill du veta mer om Vietnams historia, om landets kulturella traditioner, om kampen mot analfabetismen, om utbildning och kulturpolitik i dagens Vietnam? Vi rekommenderar följande böcker på svenska som du kan låna på bibliotek eller köpa i bokhandeln:

Sven Ekberg m fl: **Tålmodets Triumf – tradition, befrielsekamp och samhällsutveckling i Vietnam**, Prisma 1973. Pris ca 18 kr.

Lilian Levin m fl: **Utbildning – skola och samhälle i Kina, Kuba, Tanzania och Vietnam**, Rabén & Sjögren 1970, ny omarbetad upplaga 1974. Kapitel 6 »Nordvietnam» av Lars Torbiörnsson innehåller en utförlig redogörelse för utbildningens historiska roll i det vietnamesiska samhället och de för ett »u-land» enastående, framgångar som Demokratiska Republiken Vietnam uppnått på utbildningens område.

Annika Elmqvist m fl: **Tillsammans skall vi segra! – historien om Vietnam**, DFFG/Ordfront 1973. Pris 20 kr. Vietnams historia i text och bild.

Peter Weiss: **Notiser om det kulturella livet i Demokratiska Republiken Viet Nam**, Cavefors 1969.

vecklas till patrioter. Bönderna kommer till befrielseörelsen därför att deras jord har tagits från dem av godsägarna eller förstörts av amerikanska bomber; studenterna kommer därför att de förnekas rätten att lära sig vietnamesiska och att läsa vårt stora klassiska diktverk *Kim Van Kieu*; och soldaterna kommer därför att de förhindras att hälsa på sina familjer etc. Det amerikanska inflytandet på vår kultur är mycket allvarligt men det har också skapat en moteffekt. Vår regerings politik går ut på att bevara och utveckla landets kulturella traditioner och att hjälpa de människor som smittats av det skadliga amerikanska inflytandet att själva göra sig av med det – någonting som man inte kan tvinga dem till med våld. En bild som ofta används av våra poeter är lotusblomman. Lotusblomman växer alltid i gytta men det är en av de renaste och doftrikaste blommorna i vårt land.

FRÅGA: Finns det några skillnader i DRV:s och PRR:s kulturpolitik?

Nguyen Khac Vien: Först och främst är det här frågan om ett samhälle och om gemensamma mål eftersom Vietnam är ett land som präglas av en djupgående historisk och kulturell enhet. DRV:s regering liksom Provisoriska revolutionära regeringen i Sydvietnam söker framförallt rädda det nationella arvet och att bygga upp en nationell och folklig kultur och i detta syfte har de två regeringarna en gemensam kulturpolitik. Kulturarbetarna, de intellektuella, konstnärerna, författarna och vetenskapsmännen i de två zonerna (norr och söder) samarbetar i gemensamma kulturella uppgifter. Men det finns en skillnad i inriktning i den meningen att man i norr har nått ett stadium där man utvecklar ett socialistiskt samhälle medan man i de befriade områdena i söder ännu inte nått detta stadium. Där är man ännu i ett stadium som kännetecknas av den nationella och demokratiska frigörelsen.

Ly Van Sau: Nordvietnam är kulturellt mycket mer utvecklat än Sydvietnam. Låt mig illustrera detta. Under det franska kolonialväldet fanns det bara ett universitet i Hanoi för hela Indokina med 100 nyinskrivningar varje år. Men nu finns det bara i Nordvietnam mer än 20 universitet som varje år skriver in 40 000 nya studenter. På alla universitet i norr används det vietnamesiska språket som undervisningsspråk. Våra landsmän i norr utbildar varje år tusentals tekniker, ingenjörer, fysiker osv. Så är inte fallet i söder. Jag kan nämna exempel på berömda professorer i Saigon som sysslar med den vietnamesiska kulturen vars bibliotek består av böcker publicerade i Nordvietnam som de köpt här i Paris. Det är inte möjligt att få tag på de bästa historiska verken eller de bästa utgåvorna av våra klassiska diktverk i Saigon (där man fritt och mycket billigt kan köpa *Playboy* och *Penthouse* och andra alster av samma slag) utan man tvingas skaffa dessa verk i Paris.

Nu efter fredsavtalet när vi bygger upp de befriade områdena har vi en mycket viktig uppgift framför oss då det gäller att råda bot på vår kulturella eftersläpning och att vidareutveckla det kulturella livet i våra områden. Det kulturella livet i de befriade områdena är ändå mycket mer utvecklat än i de ockuperade områdena. Många människor i Saigon riskerar sina liv för att ta sig till de befriade områdena och där ta del av film- och teaterarbetet. När de skall återvända efter att ha deltagit i en kulturell soaré säger de: »Nu kan jag återvända till Saigon som en renare människa och även om polisen tar mig har jag ingenting att ångra.» Tidningen *Hoa Binh*, en av de mest reaktionära tidningarna som ges ut i Saigon, skrev att det ligger en fara i att tillåta motståndsrörelsens folk att komma till Saigon eftersom de kommer med all den ära som det medför att delta i motståndsrörelsen och de kommer också dit med en högre kulturell nivå.

Men vi kommer inte att ta detta förhållande som en anledning att underskatta våra landsmän: tvärtom kommer vi att hjälpa dem att utveckla samma kulturella medvetenhet då denna ju är hela den vietnamesiska nationens kulturella arv.

FRÅGA: Hur försöker ni bekämpa försök till kulturimperialism?

Nguyen Khac Vien: Imperialisterna, och särskilt då de amerikanska, tillämpar en undergrävande kulturpolitik, ibland understödd med direkt aggression, som speciellt riktar sig mot Tredje världens fattiga länder. Vi måste vara mycket vaksamma i kulturella angelägenheter för de har enorma propagandaresurser, till exempel »Voice of America» (Amerikas röst) som har sändningar på vietnamesiska 24 timmar om dygnet. CIA kontakar alla intellektuella som överhuvudtaget har något anseende och kunnighet.

För att bekämpa denna kulturimperialism måste man först utveckla en nationell kultur som både är folklig och vetenskaplig. Om man inte tar en mycket klar ställning i denna fråga så förlorar man mark till imperialisternas kulturella offensiv. Denna utvecklas på alla områden och för en mycket brutal politik gentemot massorna men är mycket subtil i de intellektuella miljöerna. Om vi inte intog en bestämd hållning då det gäller att skapa en nationell, folklig och vetenskaplig kultur skulle vi snart dränkas av den imperialistiska störtfloden. Men genom ett starkt ideologiskt motstånd från de intellektuella och från massorna förverkligas ett nationellt medvetande.

När vinden stod inför rätta

— en vietnamesisk folksaga

Det var en gång en stackars sate som inte hade vare sig hem eller härd, släkt eller vänner, hälsa eller krafter. Vad annat kunde han göra än att tigga? Så han gick från dörr till dörr och från by till by och förlitade sig på försynen och på människornas goda vilja. Och en vacker dag fick hans förtröstan sin belöning: i stället för de matrester från gårdagens kvällsmat som man brukade sticka till honom, fick han en hel skål full med nytt, okokt ris av en rik bonde. »Så vackert det är», tänkte tiggaren, »det ser nästan ut som pärlor!»

Under sin vandring ner mot floden funderade han över om han skulle äta ris som det var eller om han skulle ha någon grönsak eller fisksås till.

»Nå, det kan jag besluta när riset väl är kokt», tänkte han. »Först och främst måste jag ju tvätta det». Och så sänkte han försiktigt ner skålen i det rinnande flodvattnet.

I samma ögonblick satte vinden igång att blåsa och flodens yta rördes plötsligt upp av häftiga vågor, som sköljde bort allt riset och lämnade tiggaren lika utsvulten som förut.

Men ju mer hans mage knorrade desto mer tänkte den stackars mannen på sitt ris. Och ju mer han tänkte på vad han förlorat desto mer förargad blev han, och till sist beslöt han att anklaga vinden för stöld inför den Himmelska Domstolen. Och så begav han sig till den Himmelske Domarens boning och bankade på och framlämnade följande böneskrift: »Undertecknad, som är en gammal ensamstående tiggare från provinsen Ha Douai, har fått sin enda skål med ris utslagen i floden av Eder Kejsrerliga Höghets tjänare, herr Vind. Då denna handling haft ogynnsam inverkan på undertecknads aptit och dessutom strider mot den elementäraste rättvisa, hemställer undertecknad ödmjukast att denna oförrätt måtte gottgöras och skålen med ris återställas av anklagad Vind».

Den Himmelske Domaren log först åt detta egendomliga brev, ty trots sin officiella prägel var det fullt av strykningar, bläckplumpar och stavfel, som vi dock inte återgivit här, eftersom vi är rädda att ni i så fall kanske kunde tänkas ta efter dem. Men så tänkte Den Himmelske Domaren att man mycket väl kan säga sanningen både med bläckplumpar och stavfel, och därför kallade han in Vinden, tiggaren och deras vittnen inför Domstolen.

Sedan tiggaren utförligt berättat sin historia in i minsta detalj och utan att glömma bort ett endaste riskorn, harklade sig den Himmelske Domaren litet, vände sig till Vinden och frågade:

- Ni började alltså blåsa utan minsta förvarning?
- Ja, Herre, svarade Vinden.
- Och varför det, om jag får fråga?
- För den här herrns skull, svarade Vinden och pekade på en fetlagd köpman i dyrbara kläder. — Han hade nämligen bråttom och bad mig att blåsa hans skepp uppför floden, och eftersom jag är en tjänstvillig person så efterkom jag hans önskan.

- Och varför hade ni så bråttom att komma uppför floden? frågade Domaren köpmannen.
- Därför att mina tio skepp var lastade med ris, Ers Höghet, och om mina skepp kom fram till huvudstaden före mina konkurrenters så kunde jag sälja lasten dyrare, förklarade köpmannen.
- Där ser ni, Himmelske Domare! ropade tiggaren. — Vinden hjälper den rike mannen som äger tio skepp fullastade med ris utan att bry sig om att vänta tills den fattige har hunnit skölja sin enda skål med ris! Jag kräver rättvisa, rättvisa. . .
- Din usling! avbröt honom köpmannen. — Hur törs du bara jämföra din gamla trasiga skål med mina ståtliga skepp?
- Och hade du förresten bett mig att hålla mig lugn? frågade Vinden.
- Nej det hade du inte, fortsatte han, men den här stilige herrn hade minsann bränt tio rökelsestavar för att jag skulle blåsa i seglen på hans skepp!
- Rättvisa! Rättvisa! skrek tiggaren på nytt. — Eller lyssnar även Himlen bara

på dem som har rökelse att bränna?

– Han skymfar den Himmelska Domstolen! vrålade Vinden. – Hör inte Ers Höghet att han förolämpar er?

– Och oss också! tillade köpmannen. – Det är du din oförsämde tiggare som bör straffas! skrek han och stampade i marken av ilska.

– Men nu är det faktiskt jag som är domare här, och inte ni, sade Himmelen. – Denne tiggare är förvisso varken respektfull eller hövlig, men ni är inte heller vare sig respektabla eller ärliga. Han har ingen rökelse och ingen uppfostran, men ni har inget hjärta. Dessutom är hans mage tom för era fullastade skepps skull. Hör nu därför upp och lyssna till min dom: du, köpman, som är orsaken till att han förlorade sin skål med ris, du skall ge honom en skålfull ris varje dag så länge han lever; och du, Vind, du får aldrig mer blåsa tidigt på morgonen, då de fattiga sköljer sin enda skål med ris i floden. Och dig, Människa, ålägger jag att berätta för hela världen om Himmels dom!

– Skulle jag ge av mitt ris till den där tiggaren? Det var det värsta! protesterade köpmannen, och innan ett år gått till ända hade han lyckats glömma Himmels ord.

– Skulle jag inte få blåsa närhelst jag får lust? Jag säger då det! muttrade Vinden, och han bestämde sig för att glömma bort domen på mindre än tolv månader.

– Tack, Ers Höghet, sade tiggaren.

Och när han kommit tillbaka till jorden berättade han hela historien för alla människor han mötte. Men bara så länge som Vinden och köpmannen också kom ihåg det hela, och det gjorde de ju, som sagt, inte ens ett år.

Det är därför den här historien inte är så känd som den borde vara.

Ve-diktning

Det vietnamesiska språkets poetiska kraft, som utnyttjar de sex olika tonhöjderna och de enstaviga ordens rytmiska anslag, kommer till uttryck både i strängt klassiska verk med 6- till 8-radiga versmått och i de populära s.k. Ve-rimmen. Dessa Ve-dikter är alltid ögonblickets verk. De har nästan alltid en melodi och bygger på aktuella händelser i byn eller inom staten. De sjöngs på 1400-talet när Le Loi utkämpade det första gerillakriget mot Ming-dynastin, de sjöngs under Tay Son-upproret och under striderna mot de franska kolonialisterna. Dessa dikter prisar bondeledarna och deras krigslister och förhånar de yttre fienderna eller de egna mandarinerna, jordägarna och skatteindrivarna. Ingen gick säker för Ve-dikterna. Det talades aldrig om någon författare till dessa dikter. Om verserna var träffande blev de genast allmän egendom.

Vardagsspråket innehåller ofta inslag från Ve-dikten. Ordlekar och ett outtömligt förråd av ordspråk flätas in i talet. Offentliga anföranden innehåller ofrånkomligen ordspråk. Författarna utnyttjar dem i både poesi och prosa.

Ve-dikterna är folkets svar på överhetens påbud.

En strof som skrevs av en mandarin:

Konungens son bestiger tronen
Bondens son
sopar undan lindens löv

bemöttes med följande vers:

När stormen kommer
måste konungens son sopa undan
lindens löv

En annan Ve-dikt:

Konungen har satt upp tronen
men vi bygger upp landet

Med hjälp av träsnitt fördes Ve-dikterna vidare i bildform. Under en kinesisk okkupation spreds en bild av en gräshoppa som tar spjäm mot en vagn. De kinesiska härskarna tolkade bilden på följande sätt:

Gräshoppan gör
ett ömkligt försök
att slå omkull en vagn

Folket tydde bilden annorlunda:

Den svaga gräshoppan
besegrar den starka vagnen

Kvinnans villkor förr och nu

Denna artikel av Gunilla Palmstierna var ursprungligen ett föredrag och skrevs 1968. Den behandlar kvinnans situation i Vietnam i ett historiskt perspektiv. Den redogör för kvinnans traditionella ställning i det gamla samhället och de förbättrade villkor kvinnorna fått i Nordvietnam som en följd av revolutionen.

Det traditionella kvinnoförtrycket

Ärhundraden av feodalt tänkande präntade in i folkets medvetande att kvinnan var ett svagt väsen, hjälplöst och utan möjligheter att tänka självständigt. Konfucius, vars lära hade stort inflytande på det tidigare Vietnam skrev: »Folket och kvinnorna är okunniga, fyllda av dåliga instinkter och svåra att uppfostra.» Detta trots att kvinnorna sedan århundraden tillbaka skött det hårdaste och grävsta arbetet. Utan kvinnorna hade varken jordbruk eller hushåll fungerat. Efter industrialismens genombrott inte heller fabrikerna, där det smutsigaste och tyngsta arbetet ofta utfördes av kvinnorna och den fattigaste delen av befolkningen. Kvinnorna var alltid bra att ha då det gällde att driva fram produktionen.

Om man studerar Vietnams historia, läser legenderna och lyssnar på folksånger med gamla traditioner finner man som genomgående tema kvinnornas hopplösa situation. Kvinnorna har tre förpliktelser: 1) att lyda fadern, 2) att lyda mannen, 3) att lyda äldste sonen vid mannens fränfalle eller bortavaro.

En flickas födelse innebar ingen glädje. Ordspråket säger: »Tio döttrar har tillsammans inte värdet av en son, tio flickor utgör inte en arvtagare, en son är en arvtagare.» En flicka kunde inte äga någonting, kunde i allmänhet inte arva. Hennes värde uppskattades som ett arbetsdjurs. Vid äktenskap var den giftaslystne mannen tvungen att skänka brudens fader ett arbetsdjur som ersättning för det han förlorade i dottern. Hon såldes till högstbjudande. Hennes vilja frågade ingen efter.

I vissa byar, där det var brist på arbetskraft, kunde en far försäkra sin son genom att redan när sonen var liten köpa honom en något tiotal år äldre hustru. När

sonen sedan kom upp i den verkliga giftasåldern kunde han använda henne för arbete och skaffa sig en andra hustru efter egen smak. Den verkligt rike kunde ha flera hustrur och dessutom ett antal älskarinnor. Flickorna i byn var dessutom tvungna att stå till feodalherrens förfogande. Äktenskap utan brudavgift var förbjudna. Förekom de ändå straffades bruden med 50 piskrapp.

En dotter ärvde inte sin far men tillsammans med sin mor, systrar och faderns bihustrur skötte hon jordbruket och hemmet. En gammal folksång säger:

Polstjärnan står i zenit
Än sliter jag på fältet
Jag hjälper min far till rikedom
Arvet delas i många delar
Av vilka jag som flicka får den minsta
Eller intet.

och en annan:

Från fältet sent på kvällen kom hon hem
För barnen hade hon köpt riskakor
Stackars barn
De hade gråtit dagen lång
Inte en droppe vatten fanns att släcka törsten
Inte en droppe vatten att tvätta dem med
Mannen hennes hade slagit dank
Rökt sin vattenpipa och tuggat betel

För en man var det enkelt att få tillstånd till skilsmässa, för en kvinna i praktiken helt omöjligt då lagen stadgade att hon i så fall ersatte mannen med två gånger avgiften för brudköpet. Vid skilsmässa hade mannen rätt till barnen; hade kvinnan fött många döttrar kunde hon få de av minst värde med sig.

En änka kunde få stanna på gården och där arbeta för mat och husrum. Ville hon gifta om sig fick hon lämna gården utan rätt till barnen eller en enda ägodel. Barnen fräntogs henne och fanns inga söner gick kvarlåtenskapen till den dödes närmaste manliga släkting. Av männen krävdes naturligtvis ingen trohet men en älskarinnas eller hustrus otrohet bestraffades med »att trampas ihjäl av elefanter».

I Nguyen Dus klassiska verk från början av 1800-talet om kvinnan Kieu finns en mycket dramatisk scen där hon begråter en kurtisans bittra död. Vid hennes grav ropar hon ut:

Hur tragiskt är kvinnans öde
Hur sorglig hennes lott
Skapare, varför var du så grym mot oss
Bortkastad var vår ungdom, av sorg den skära kinden falnat
Du kvinna som begravd är här, under livstiden ett outnyttjat löfte
Även nu i Dödens Rike vandrar din själ ensam

Ständigt återkommer i litteraturen och sångerna temat om döden och självmordet som befrielsen ur kvinnans förnedring.

Under kolonialtiden förvärrades kvinnornas situation än mer. Med industrialismen kom pengar i omlopp och prostitution och bordellväsende tog sina värsta former under det franska väldet. Bordellen var ofta kvinnans enda val och sista utväg.

Bland det fattiga folket, de allra fattigaste bönderna och fiskarna fanns dock en viss lojalitet mellan man och kvinna – de behövde varandra för att överleva, var beroende av varandra för sin blotta existens. Männen hade inte råd att köpa flera hustrur. Arvet var inte något problem eftersom det inte fanns något att arva. Barnens möjligheter att få det bättre var minimala. De var alla födda till arbetsdjur.

Berömda kvinnor

Under tider av krig och nöd förbättrades kvinnans ställning temporärt och många kvinnor har spelat betydande roller i Vietnams historia. Men samhället ändrade inte sina lagar och varje återgång till lugnare förhållanden har också för kvinnan inneburit en återgång till hennes förtryckta ställning. En ny generation kvinnor fick sällan glädje av att mödrarna hyllats som hjältar under krig.

Men detta är ju ingalunda en företeelse isolerad till Vietnam. Även våra så kallade *Systrarna Trung* som år 40 - 43 e Kr ledde ett uppror mot den kinesiska ockupationsmakten är ett populärt motiv i vietnamesisk folkkonst.

de upplysta länder ser man ständigt samma fenomen upprepas. Under krig och ockupationer förbättras kvinnans ställning men endast för en tid. Så fort normalare förhållanden återinträder återgår det mesta till det gamla.

Betydande kvinnor i Vietnams historia hyllas fortfarande i legender och poem. Systrarna Trung Trac och Trung Nhi ledde år 39, efter det de kinesiska inkräktarna mördat Trung Tracs make, tillsammans med 36 andra kvinnor ett uppror som varade i tre år. De förlorade kampen och hellre än att ge sig som fångar dränkte de sig. Trung Trac och Trung Nhi är fortfarande symboler för kvinnornas kamp och för Vietnams frihet, ett Vietnam som inte låter sig besegras.

Under tusen år stred det vietnamesiska folket mot de ständiga kinesiska erövringskrigen och ockupationerna, ända fram till mitten av 900-talet. År 248 framträdde en kvinna, en bondflicka vid namn Trieu Thi Trinh från Than Hoa. Tillsammans med sin bror ledde hon tusentals partisaner i striderna. Hon lär ha sagt till sin bror:

Min önskan är att tämja stormen
Stilla havet
Döda hajarna
Jag skall driva bort fienden
Rädda vårt folk
Jag skall ej underkasta mig kvinnans vanliga lott
Dessa kvinnor som böjer sitt huvud och blir konkubiner.

Hon lyckades driva bort den kinesiska guvernören och feodalherren men kineserna återvände och nästa slag förlorade hon och hon stupade. Trieu är ett älskat ämne till många skådespel och poem i Vietnam.

Ett fåtal kvinnor lyckades trots den stränga feodalismen skaffa sig utbildning.
Illustration ur »Tillsammans skall vi segra! »

Under 1600- och 1700-talet framträdde två kvinnor. Den ena var poeten Doan Thi Diem. Hon skrev en av Vietnams mest berömda klassiker och ett ständigt citerat poem kallat »En soldats hustru», om kvinnan som väntade så länge att hon blev förstenad. Doan Thi Diem lyckades nå mandarins rang, var en eftersökt lärare och hovpoet men tvingades hela sitt liv uppträda i manskläder för att accepteras. Hon skrev många svidande vidräkningar med mandarinerna och den tidens

lärda. En av dessa behandlar ämnet »Hur Man Gör Karriär». Omöjligheten att göra karriär om inte andra försörjer till exempel den blivande mandarinerna. Att hans andlighet är född ur andras svett och möda — alla de kvinnors som skötte hans jordbruk, hans gård och hans barn. Dessa kvinnor som såg till att han levde väl och ostört kunde ägna sig åt sina studier. Kvinnorna som står bakom en man som gör karriär.

Något senare framträdde en annan kvinna, Ho Xuang Huong. Hon blev känd för sina satiriska poem som angrep dåtidens samhällsordning, feodalismen och systemet med månggiften och konkubinaten.

Utöver dessa kända kvinnor kan man finna ett otal anonyma kvinnliga författare till folksånger och poem. De flesta protester mot den vanmäktiga hopplösheten i att vara född kvinna.

Under 1700- och 1800-talet började feodalismen falla sönder. Landet hade delats i två delar under furstarna Nguyen i söder och Trinh i norr. Ständiga bondeuppror förekom.

Under kolonialtiden försämrades inte bara kvinnornas situation utan hela befolkningens. Under trycket av kolonialismen växte trots allt en större lojalitet mellan män och kvinnor fram. Fattiga bönder, arbetare och kvinnor fick alla dela de utsagnas och förtrycktas elände.

Sista etappen i dessa människors liv blev ofta gummiplantagen. Det förekom att hela familjer sålde sig dit som slavarbetare i hopp om att kunna överleva. Folksången säger allt:

Det är lätt att komma in på plantagen
Det är svårt att komma därifrån
Männen lämnar kvar sin hud
Och kvinnorna sina ben

Kvinnorna och revolutionen

Ho Chi Minh har ägnat kvinnans rättigheter och likaberättigande stor uppmärksamhet. 1925 skrev han i *Indicement of French Colonialism*: »Vare sig det är en arbeterska, bondkvinna eller borgarkvinna, ingenstans kan hon fly från brutalitet. I städerna, i hemmen, på marknaden, på landet — överallt är hon utsatt för dålig behandling. Hemma av sina män, utomhus av kolonialherrarna. Ofta hör man europeerna kalla henne för hora eller apa. På marknadsplatsen i Saigon går polis lös på kvinnorna med sablar och knölpåkar.»

En fransk löjtnant slog till en kvinna medvetslös med en rotting efter det hon vägrat bli hans älskarinna. En annan fransk officer våldtog och dödade en liten flicka bestialiskt. Dylika brott straffades aldrig eftersom offren var så kallade annamitiska kvinnor.

I de ständigt ökande upproren mot fransmännen tog allt flera kvinnor aktiv del som partisaner, budbärare eller ledare.

Den 3 februari 1930 hade Vietnams kvinnoförbund bildats och inom tre månader hade man 2 miljoner medlemmar. Nu, 1968, räknar förbundet 4,5 miljoner medlemmar.

1930 grundades Indokinas kommunistparti, från 1951 kallat Vietnams arbetarparti, och vid partiets första plenum i oktober stod kvinnans likaberättigande på programmet.

I mars 1931 hade partiet sitt andra plenum och det fastslogs att kvinnorna var den grupp inom samhället som var den mest exploaterade. Vid sidan av arbetar- och bondkvinnor anslöt sig även de intellektuella och borgerliga kvinnorna till partiet. Kvinnorna såg för första gången i Vietnams historia en politisk rörelse som tog upp deras problem. Givetvis var också hatet mot kolonisatörerna en sammanhållande faktor. Kvinnans frigörelse gick parallellt med folkets.

Ho Chi Minh har i ett tal sagt: »Kvinnorna utgör halva nationen. Om kvinnorna inte är befriade är halva nationen inte befriad. Är kvinnorna inte emanciperade är nationen bara byggd till hälften.»

Att efter årtusenden av feodalism upplysa folket och genomdriva emancipationen var givetvis inte lätt. Kvinnoförbundet hade ett trepunktsprogram; det gällde att ge folket socialt medvetande:

1. Upplysa kvinnorna om deras lagliga rättigheter
2. Lära kvinnorna att slåss för sina rättigheter
3. Upplysa männen om den nya situationen.

Men progressiva män och kvinnor förföljdes, fängslades, torterades och mördades av kolonisatörerna och deras hantlangare. En av de tusenden som avrättades var Minh Thi Khai, född 1910. Som sjuttonåring lämnade hon sitt borgerliga hem och anslöt sig till det revolutionära partiet Tan Viet. Hon var en av de första kvinnliga medlemmarna av kommunistiska partiet 1930 och kvinnoförbundets grundare.

Minh Thi Khai samarbetade med Ho Chi Minh och organiserade kadrer som reste runt i landet för att upplysa folket. Hennes liv var fyllt av arbete och organiserandet av aktiva partisaner. Ofta fick hon leva i landsflykt och många gånger fängslades hon. Tre gånger dömdes hon till döden. Två gånger lyckades hon fly. 1941, då hon var 31 år gammal, avrättades hon av fransmännen.

En sista maning ropade hon ut till kvinnorna som samlats vid den offentliga avrättningsplatsen: »Vietnams kvinnor, minns att revolutionen är det enda som kan rädda folket och ge oss kvinnor likaberättigande!»

Förföljelserna mot de revolutionära hårdnade. Öden som Minh Thi Khais fanns många, kvinnor som arbetade för sitt folks befrielse samtidigt som de arbetade för kvinnoemancipationen. Kvinnorna följde Ho Chi Minhs upprop: »Det är inte

Bui Thi Hue, 19 år, svarvare och poet. Under bombningarna hade hennes arbetsplats evakuerats till en grotta på landsbygden. Foto: Erik Eriksson.

bara att ändra lagarna och ge er likaberättigande. Ni kvinnor måste också slåss för era rättigheter!»

Ett viktigt led i frigörelsen var att upplysa och uppfostra männen. Klargöra för dem att de stred mot feodalism och kolonialism — samma kamp som kvinnorna stred i dubbel bemärkelse, att de tillsammans stred mot förtryck. De måste läras inse att det var fel att behålla feodalistiskt tänkande och förtryck inom hemmets väggar. Att kvinnorna var likaberättigade och inte slavar. Att sträva mot ett samhälle med delat ansvar, delade förpliktelser och delade rättigheter.

Kvinnans ställning i dagens Nordvietnam

Vid Dien Bien Phu 1954 vann Vietnam sin stora seger över fransmännen. I slaget deltog två miljoner kvinnor som eftertrupp och försåg de stridande förbanden med mat, vapen och ammunition. De tog hand om döda och sårade.

Under Vietnams korta frihetstid har lagarna hunnit ändras. Kvinnorna har fått sitt likaberättigande, rösträtt och lika lön för lika arbete. För första gången i Vietnams historia.

Naturligtvis har det inte varit lätt att genomdriva likaberättigandet. Men endast

ett år efter revolutionen hade dock kvinnan rösträtt. I Frankrike väntade kvinnan i 150 år efter revolutionen.

Den lag som det tagit längst tid att genomdriva har varit lagen om förbud mot månggifte. Den skrevs under 1960. Att det dröjde så länge berodde till stor del på rent praktiska orsaker, såsom svårigheten att skaffa utbildning och försörjningsmöjligheter för de många kvinnor som skilde sig. Samhället måste vara berett att ta emot dem.

Ingen tvingades dock till skilsmässa. Etablerade månggiften upplöstes inte med tvång. Ännu i dag finns i Vietnam 281 familjer som lever i månggifte. Vietnam består av 60 olika nationaliteter med olika seder och bruk. Det har varit svårt att jämka. För den yngre generationen är dock månggiften helt obegripligt.

Under hela befrielsekriget mot fransmännen 1945-54 arbetades på nya lagförslag. Efter 1954, genom den artificiella delningen av landet, har Nordvietnam en- samt fått skapa en socialistisk stat.

Fransmännen lämnade efter sig 30.000 inregistrerade prostituerade i Hanoi. Nu förekommer ingen prostitution där. Under amerikanerna i Saigon fanns 1968 70.000 inregistrerade prostituerade.

Hälsovården

I Nordvietnam (DRV) har man varit mycket mån om hälsoprogrammen och särskilt programmet Kvinna-Barn. Fransmännen lämnade knappast något sjukhus efter sig. I provinsen Quang Binh t ex med 500.000 invånare fanns bara ett sjukhus med 150 sängplatser. Endast den som kunde betala den dyra vården fick plats. Folkets hälsa var efter kolonisationen, krig, revolutioner och hungersnöd på mycket låg nivå. Kvinnornas hälsa hade ditintills aldrig frågats efter.

Nu byggdes sjukhus i provinser och distrikt. Hjälpstationer i de större byarna och sjukstugor i de mindre samt i varje kooperativ. Varje sjukhus fick sin kvinnoavdelning, varje by sitt förlossningsrum. Tidigare födde kvinnorna ensamma ute på fälten eller i skogen. 1939 var barnadödligheten 20-25 procent, i vissa provinser, t ex Quang Binh, ända upp till 40 procent. Kvinnodödligheten i barnsbörd var lika hög. 1968 hade barnadödligheten trots krig och de svårigheter det medför sjunkit till 1-2 procent och kvinnodödligheten till 3 procent.

Det är numera lag på att kvinnan under havandeskapet skall undersökas 4 gånger. Ambulerande läkare och sköterskor kontrollerar kvinnorna i byarna. Jordbrukskollektiven och fabriker har sina egna sköterskor. Även för barnen finns ambulerande läkare och sköterskor. Hälsokontroll finns dessutom vid varje spädbarnshem, barnträdgård och skola.

Abort är tillåten men först efter andra barnet. En effektiv upplysningsverksamhet har organiserats i barnbegränsningsfrågor. Två barn anses vara idealet, fyra-fem är fortfarande vanligast.

I början var det svårt att få kvinnorna till läkare och kontroll, men genom upplysning och praktisk demonstration övertygades de vankelmådiga.

Genom det nya ekonomiska systemet demonstrerades fördelen av att ej ha för många barn. Kvinnorna lärde sig inse att en mor med två barn levde bättre och inte blev utsliten som en mor till åtta. Att det var ekonomiskt fördelaktigt med en liten familj. Att hon nu sedan barnadödligheten bekämpats kunde få behålla sina barn. Förr överlevde möjligtvis två av åtta. Och barnen var ju bondens arbetskraft.

Utbildningen

Utbildningen var ett viktigt led i regeringens program, en nödvändighet för att få likaberättigande. Kvinnorna och de fattiga var tidigare nästan alla analfabeter.

Utbildningen är lika för pojkar och flickor. Yrkesskolorna måste utbilda lika många flickor som pojkar också inom yrken som av tradition och fördom även här i Europa anses vara typiskt manliga som t ex svarvare, ingenör, sjökapten etc. Vidareutbildning uppmuntras och premieras. Ofta förekommer att en arbetare eller arbetska utbildar sig inom tre olika grenar av sitt fack för att lätt vid behov kunna byta arbetsuppgift. Det ständiga kriget har tvingat fram ett rörligt samhälle.

Nyblivna mödrar på ett BB i Nordvietnam. Foto: Maud Sundqvist.

Arbetslivet

Likalönsprincipen är helt genomförd. Att kvinnor huvudsakligen skulle placeras på låglönearbeten, som ofta sker i Europa, också i det »upplysta» Sverige, står Vietnam idag helt främmande för. I Belgien strejkade arbeterskorna så sent som 1966 för lika lön för lika arbete. I Vietnam uppmuntrar regeringen och partiet kvinnornas karriärlust, klart inseende samhällets gagn av individens utveckling.

Till varje verkstad och fabrik byggs spädbarnshem och barnträdgårdar. Väl utbildat folk, män som kvinnor, tar hand om barnen till föräldrar inom den mer direkta produktionen. Ingen grupp barn är till antalet större än 20.

Familjen

Familjepolitiken är en viktig del av partiets program. Man trycker starkt på familjesammanhållningen, att familjen består av likaberättigade medlemmar. Ho Chi Minh har sagt: »Familjen är den viktiga kärnan i samhället. Samhället är en storfamilj som består av små enheter — familjerna. En familj måste bygga på likaberättigande, ett socialistiskt tänkande, lojalitet och hänsyn. Är familjen bra, är samhället riktigt.»

Det anses inte vara regeringens sak att tvinga genom programmet om likaberättigande. Kvinnorna måste lära sig att själva driva frågan. Partiet kan endast ge vägledning och uppmuntran. Efter tusen år av feodalt tänkande tar det tid, men Pham Van Dong och de andra ledarna drar alltid fram kvinnorna i sina tal. Det är nödvändigt. Förr nämndes kvinnorna över huvud taget aldrig, de fick aldrig delta i några större sammanhang.

Inte ens inom hemmet fick hon visa sig när mannen hade gäster. På partimöten och i andra prominenta sammanhang sitter nu kvinnorna, de kvinnor som gjort en insats, längst fram. Före revolutionen fick en kvinna aldrig sitta framför en man.

Givetvis har det förekommit protester från den äldre generationen. Säkert har det många gånger varit svårt för en byäldste som tidigare varit den som bestämde i byn att nu behöva följa en ung kvinna som leder arbetskollektivet.

Kvinnan i yrkeslivet

Kvinnorna återfinns inom alla yrken. Kriget har forcerat deras insatser och de lever och arbetar efter de tre nya principerna:

1. Förpliktelsen att yrkesutbilda sig, arbeta och producera för landet.
2. Att under krigstid vid sidan av sitt eget arbete vid behov överta mannens arbete och plats, försörja familjen då mannen gör krigstjänst.
3. Kämpa för sitt land och socialismen.

Kvinnor återfinns också på ledande poster. Inom regeringen fanns 1968 fem kvinnliga viceministrar. Hälsoministeriet, lättindustriministeriet och handelsministeriet hade vardera en och inom arbetsministeriet fanns två. 66 kvinnor var medlem-

En familjebild från DRV. Foto: Bo Jonsson

mar av nationalförsamlingen och 501 i folkförsamlingarna. 38 ledde administrationskommittéer ute i provinserna och 24 674 hade ledande ställningar inom bykommittéerna.

Det är framför allt de yngre kvinnorna som kommit fram på ansvarsfulla poster. Det beror på att det är de yngre som fått en gedigen yrkesutbildning. Inom textilindustrin var 1966 20% av ingenjörerna och 50% av teknikerna kvinnor.

Under kriget vilade en stor del av produktionen på kvinnorna. Väg- och gruvarbete sköttes till 80% av kvinnor. Inom jordbruket var 60% kvinnor, i vissa provinser upp till 80%. Inom lättindustrin var andelen kvinnor 60%, i den tyngre 40%, i textilindustrin 60%, i skolväsendet 70% och inom hälsovården 60,5%.

Alla är förpliktade att vidareutbilda sig och samtidigt undervisa dem som vet mindre. Skillnaden i lön för manuellt och intellektuellt arbete är inte särskilt stor. En fabriksarbeterska som vidareutbildar sig tjänar 100 dong, en minister 200. (1 dong = ungefär 1:80 Sv kr)

.Medborgarplikten

Kriget har tvingat fram militärutbildning även för kvinnorna. De kallas den långhåriga armén. Inom folkmilisen är för närvarande 35% kvinnor. Hur många som tjänstgjort som partisaner vid fronten finns det ännu inga uppgifter på. Varje kollektiv eller fabrik är beväpnad och även här är förpliktelserna tre:

1. Försvara och bygga upp Nordvietnam.
2. Befria och återföreana Sydvietnam med Nordvietnam.
3. En hand på plogen (svarven etc) och en hand på geväret.

Äldre kvinnor som inte haft möjlighet till utbildning som de yngre men som ändå vill göra en insats för samhället har bildat ett förbund kallat Soldatmödrarna. »Mor» kallas i allmänhet en kvinna som är 50 år liksom männen kallas »farfar» när de nått samma ålder. Över en halv miljon kvinnor deltar aktivt inom gruppen. Under kriget var de placerade vid fronten eller i områden som var utsatta för bombningar. De tog hand om döda och sårade.

Kulturen

I Kulturlivet deltar kvinnorna aktivt. Varje fabrik eller kollektiv har en kulturensemble där både kvinnor och män skriver pjäser, sjunger och dansar.

Tidigare kunde en kvinna inte vara skådespelare och de få undantag som fanns hade mycket dåligt moraliskt anseende. Skulle en man förälska sig i en skådespelerska och gifta sig med henne förlorade han sin ställning, oavsett hur hög den var.

Skådespelet intar en betydande roll i upplysningsverksamheten och teatern är en god fostrare. Aktuella politiska och sociala problem tas upp och jämförelsen mellan förr och nu är ett mycket populärt ämne, liksom pjäser som tar upp lojaliteten mellan könen. Klassikerna är älskade av alla och träning i det klassiska skådespelet ingår i samtliga skådespelares utbildning, såväl amatörers som professionellas.

Framtiden

Det är självklart att man frågar sig hur det kommer att bli när männen återvänder från fronten, när de återinsätts i produktionen. Kommer så kvinnorna som i andra länder att få träda tillbaka? Det är knappast troligt och orsakerna är flera: Såväl kvinnor som män behövs för att återuppbygga vad kriget förstört och för att vidareutveckla landet. Kvinnorna utgör nu en välutbildad yrkeskår som man inte har råd att avvara. Regeringen är väl medveten om problemen och gör stora ansträngningar för att leda in landet på en linje där både män och kvinnor tar aktiv del i samhället. Sist men inte minst: den dag de största problemen efter krigets härjningar är lösta och Syd- och Nordvietnam är återförenade, kommer en helt ny generation att ha vuxit upp. Det blir den tredje generationen som medvetet arbetar för likaberättigande. En återgång till det gamla kommer att vara utesluten. Den vietnamesiska kvinnan har i de närmaste grannländerna talande exempel på hur hon själv hade det för bara tjugofem år sedan. Kvinnorna kommer inte att ge upp vare sig sina förpliktelser eller sina privilegier.

Vad som bl a gör Vietnam så starkt är just att både regering och parti är väl med-

vetna om kvinnornas stora betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Och kvinnorna vet, att de nu inte bara strider för sitt land, de strider också för den nya ställning de fått genom revolutionen. För att få behålla sin identitet. Kvinnorna som partisaner, yrkesutövare och som uppfostrare av den nya generationen är en av landets största tillgångar och den bästa garantin för den fortsatta utvecklingen.

Bland de ledande är fortfarande kvinnorna i minoritet. Det har kritiserats. Förklaringen ligger dock i det att det i Vietnam före revolutionen knappast fanns en enda kvinna med utbildning. De få med utbildning var män.

Det är ännu bara en generation sedan revolutionen och motståndsrörelsen segrade och återuppbyggnaden kunde börja. I Vietnam vet man, att inom ännu en generation kommer de flesta skillnader att vara utjämnade. Man strävar målmedvetet efter totalt likaberättigande.

Foto: Bo Jonsson.

Att lära sig läsa är att slåss mot fienden

När Vietnam vann sin självständighet 1945 var ca 90 procent av befolkningen analfabeter. En kampanj mot analfabetismen inleddes omedelbart och hela befolkningen mobiliserades. Om denna kampanj – som utgör grunden för det vietnamesiska utbildningssystemet – handlar denna artikel.

Den stora alfabetiseringskampanjen i DRV inleddes den 8 september 1945 omedelbart efter Vietnams självständighet, och avslutades den 31 december 1958. Ho Chi Minh, Vietnams förste president, var en av initiativtagarna. I ett tal den 3 september 1945 sa han: »Ett folk av analfabeter är ett svagt folk. Det är därför jag föreslår startandet av en kampanj mot analfabetismen.»

Kampanjens mål sammanfattades i enkla lättfattliga och manande slagord som spreds överallt: »Att lära sig läsa är att slåss mot fienden», »Besegra fienden vid fronten och analfabetismen bakom fronten» osv. 90 procent av Vietnams befolkning var vid denna tid analfabeter.

Kampen mot analfabetismen – en folkrörelse

Huvudansvaret för genomförandet av kampanjen kom att ligga på det lokala planet både då det gäller administration och ekonomi. Det ansågs mycket viktigt att val av organisationsformer, mål och metoder utgick från befolkningens ambitioner och konkreta livsvillkor. Den bärande kraften måste vara befolkningens entusiasm och egna förmåga att lösa sina problem när den väl insett deras karaktär och betydelse. Kampanjen mot analfabetismen var nära sammankopplad med kampen mot hungersnöd och utländsk invasion.

Kampen mot analfabetismen blev en folkrörelse som under sina mest intensiva faser präglade hela arbetsmiljön. Alfabetiseringskampanjen byggde främst på oavlönat frivilligt arbete enligt principen: »Den som kan läsa och skriva lär andra».

Kampanjen kunde inte bygga på de lärare som redan fanns då dessa var för få och redan engagerade i det allmänna skolsystemet för barn som man samtidigt höll på att bygga upp. Kampanjen skapade därför en egen lärarkår. Snabbutbildningskurser för lärare och kampanjorganisatörer anordnades.

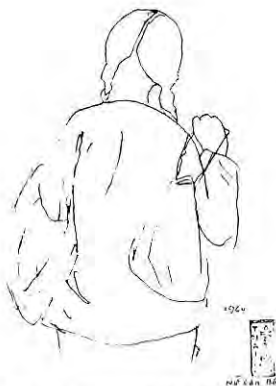
Principen var att vara ytterst flexibel i fråga om klassernas storlek, tidsschema och lokaler. Undervisningen skulle föras ut till befolkningen och anpassas till den lokala situationen. Kampanjen drevs i form av fritidskurser, kurser anpassade till olika yrkeskategorier som bönder, fiskare, industriarbetare etc. Undervisningen bedrevs under arbetsraster på fälten, i fabriker, i skolor och i hemmen. Alfabetiseringskampanjen knöts an till alla lokala fester, högtider och marknader. Sånger, danser och skådespel förde ut kampanjens budskap.

Alfabetiseringskampanjens betydelse

Nästan hela DRV:s befolkning fick genom kampanjen grundläggande kunskaper i läsning, skrivning och räkning. Men även på andra sätt har kampanjen haft en stor betydelse. Genom den fick många människor politisk och ideologisk skolning och möjligheter till aktivt deltagande i samhällets angelägenheter. Alfabetiseringskampanjen i DRV genomfördes under ytterst svåra förhållanden. Folket förde ett långt och hårt krig mot den franska kolonialmakten. Trots dessa svårigheter var alfabetiseringskampanjen enastående framgångsrik om man jämför med andra »uländer».

Läsundervisning för vuxna i de befriade områdena i södra Vietnam. Foto från PRRs Informationsbyrå.

Två kvinnor

Två vietnamesiska kvinnor berättar om sina liv och den långa kamp de fört för att befria sitt land.

Gunilla Palmstierna—Weiss intervjuade Dinh Thi Hoa, då hon var i Vietnam 1968. Intervjun med Nguyen Thi Nhu Le var införd i Kommentar 11-12/71.

DINH THI HOA

Dinh Thi Hoa är ledare för kooperativet i byn Thing Lang. Hon är dessutom ledare för kvinnoförbundet. Dinh Thi Hoa är 48 år. Hon tillhör en av Vietnams befolkningsminoriteter, Thai.

Mötet med Dinh Thi Hoa

Dinh Thi Hoa har väntat på oss tillsammans med en mottagningskommitté. Hon är liten och späd, klädd som en Thai i en lång, stram, solblekt kjol virad om kroppen, en liten blus med långa ärmar och ett brett färgrikt band om midjan. På huvudet har hon en vit duk, om halsen ett enkelt silversmycke. Tänderna är svartlackerade, som man ofta ser hos den äldre generationen. Hon är barfota.

Dinh Thi Hoa tar oss med till folkets hus. Ett hus på pålar, med stora träbritsar och mycket rymligt. Hon går före oss på sina bara fötter, som tydligen aldrig plågas av tistlar eller vasst skräp.

Inne i huset sätter vi oss på bastmattor som lagts på träbritsarna. Den vanliga tysta teceremonin börjar och så ömsesidiga högtidstal. Efter en halvtimme kan hon börja besvara de frågor hon får. Hon berättar om sin barndom och om sin familj. Samtidigt röker hon och de övriga kvinnorna på en vattenpipa gjord av ett enkelt bamburör.

Fadern en jordlös bonde

— Jag föddes som fjärde flickan i familjen i början av tjugotalet. Till glädje för ingen, varken för min familj eller mig själv. Min far var en jordlös bonde. Lagen var sådan att en jordlös bonde som fick söner kunde få en jordbit att bruka, 200

kvadratmeter för första sonen. På den jorden betalades skatt in natura. Föddes det bara flickor fick bonden ingen jord. Byn ägdes av mandarinen. En feodalherre som hade 1 000 invånare under sig. De jordlösa arbetade som fiskare eller i skogen, alltid åt feodalherren. Lön var det inte tal om. Allt betalades in natura. Svälten var svår. Fem månader om året fanns ingen mat. Vi gick då i skogen och letade rötter, kokade dem för att få bort den bittra smaken. Rötterna drygades ofta ut med lera. Leran fyllde magen så att hungern inte kändes så svår.

Mitt värde var en höna

Naturkatastrofer var vanliga. Vi hade inga bra skyddsvallar. Varje år svämmade floden över. Jag såldes tidigt till min första man. Mitt värde var en höna. Hans familj var också fattig. Det var feodalherren som bestämde äktenskapet. Min första man hade börjat som 6-årig buffelpojke hos en bonde. När han var elva orkade han inte mer. Bönderna var stränga. Ät buffeln av grannens gröda, fick pojken stryk. Hans föräldrar lyckades tillsammans med hela familjen köpa honom fri. Men han blev såld vidare till feodalherren, som tog honom till sin tjänstestab.

Mannen arbetade i motståndsrörelsen

Min man och jag kom bra överens. Han började i motståndsrörelsen, förräddes och flydde. Vi hade tre barn. Jag hade fått en son, därför hade vi lite land. Men landet räckte ej att försörja oss. Min son dog och landet togs ifrån oss. En ensam kvinna hade ej rätt till land. Landet fräntogs oss om sonen ej nått myndig ålder. Jag och mina döttrar fick lämna jordbiten. Vi bodde i en liten hydda vid sumpmarken. Mina tre svågrar hade hjälpt mig att bygga den. De var också fattiga.

En natt kom min man tillbaka. Han upptäcktes och förföljdes. Han dog stående i träsket. Vi vågade inte begrava honom förrän det blev natt. Han var 20 år när han dog. Han straffades inte bara för att han var motståndsmän utan också för att han hade lämnat byn. Ingen av oss hade rätt till det utan feodalherrens tillstånd.

Efter revolutionen

Revolutionen kom. Vi kvinnor fick rösträtt. Vi stod i kö i timmar i förväg där sedeln skulle lämnas. Finkladda. Jag grät.

Jag gifte om mig. Jag har fått fyra barn till.

Efter revolutionen lärde jag mig läsa och skriva. Jag lärde mig tala inför män. Först var min man generad över att jag talade till dem. När jag sedan fick ledarskapet över kooperativet ändrade han sig långsamt. Vi började gå på vidareutbildning tillsammans. Nu uppmuntrar han mig.

För de gamla männen har det många gånger varit svårt. En del ledare är flickor på 20 - 25 år.

Jag måste lära mig så jag kan leda de andra i byn och lära ut mina kunskaper. Jag måste kunna följa mina barn. Mina två äldsta flickor studerar. En studerar gödselteknik i DDR och den andra läser för att bli läkare i Hanoi. De fyra mindre går fortfarande i skolan.

Den här vita duken jag har på huvudet och smycket jag har om halsen var förbjudna förr. Vi fick inte smycka oss.

Vi har vår kooperation nu. Ingen svälter. Det blir till och med överskott. Överskottet får staten. Det delas ut till någon annan by med underskott. Vi får textil från staten, eftersom inte vår räcker. Vi har byggt vallar mot högvattnet. Floden svämmar inte över nu.

Vi kvinnor har fått ett ansikte

En gång i veckan har vi möte i kooperativet. Vi diskuterar arbetet, produktionen, fördelningen, folkmilisen, partiet, skolor, sjukvård, ungdomens problem. Nu, sedan de amerikanska bombangreppen, måste vi också diskutera försvaret. Amerikanerna har bombat här också. Vad har vi gjort dem? Mycket som vi byggt har de ödelagt. Vi byggde för freden och för vårt folk.

Vi kommer aldrig att ge tillbaka det vi fattiga och det vi kvinnor nått efter revolutionen. Vi kvinnor har fått ett ansikte. Det kan amerikanerna inte bomba bort.

Vi kommer att arbeta vidare för våra barn, för vår självständighet och för vår framtid.

Foto: Lars Torbjörnsson.

NGUYEN THI NHU LE,
gynekolog, 38 år:

Jag föddes 1933 i en fattig arbetarfamilj i Binh Dinh-provinsen. Jag gick i skolan under den revolutionära regimen, för augustirevolutionen inträffade innan jag var vuxen. Mina föräldrar var patriotiska och ville att vi syskon skulle delta i motståndskampen. De berättade många gånger om situationen under franskt styre, hur förtryckta vi var, hur de själva hade levt under förtryck och utsugning och också om hur situationen hade varit för arbetarna i städerna. Mina syskon deltog i motståndet mot fransmännen, och jag var med i en ungdomsbrigad. Vi åkte runt och gav uppvisningar för att samla in pengar till motståndet. Vi spelade musik och teater och sjöng i grupp. Det var medan jag fortfarande gick i skolan.

Det var dyrt för oss att låta mig gå i gymnasiet när jag hade slutat skolan i vår stad. Så mina föräldrar sade:

»Du kan lära dig till barnmorska nu och ta ett arbete och sedan kan du kanske fortsätta med dina studier.» Medan jag gick på barnmorskekursen under två år, koncentrerade vi oss på studierna och hann inte med så mycket politiskt arbete. Men vi fick lära oss att alltid vara beredda att ta vilket jobb som helst, vilken svår uppgift som helst. Därför valde jag att arbeta vid fronten, så snart jag var färdig med barnmorskeutbildningen. Jag kom till An Khe-Kontumfronten 1953. Där hjälpte jag till att bära sårade och att ge dem första hjälpen. Sedan återvände jag för en tid till min hemtrakt och arbetade som barnmorska tills jag kom till Nordvietnam vid omgrupperingen efter Genèveöverenskommelsen 1954.

När jag sa adjö till mina föräldrar sa de: »Bra, nu reser du bort och kommer tillbaka om två år. När du kommer tillbaka från norr har du lärt dig ännu mera och kan vara till ännu mer nytta.» Jag kommer mycket väl ihåg hur vi tog adjö av varandra. Allt jag har hört från Sydvietnam om mina föräldrar sen dess är att de har dött. Jag har inte hört någonting från mina syskon som deltog i motståndet och stannade i Sydvietnam. Jag har bara hört att vår älskade hemtrakt har förstörts fullkomligt av amerikanska bomber. Jag längtar mycket efter att vårt land ska återförenas, så att jag kan återvända till min älskade hemtrakt. Det är mycket smärtsamt att mina föräldrar har dött, men jag kunde ändå leva i min hemtrakt.

Foto: Erik Eriksson.

Läkarutbildning i norr

Det var i april 1955 strax före president Ho Chi Minhs födelsedag som jag kom till Tan Hoa-provinsen i Nordvietnam. Jag började arbeta som barnmorska men tog samtidigt kvällskurser för att få gymnasieutbildning. Efter några år kom jag in på Hanois medicinska högskola för att studera till gynekolog. Det var under amerikanernas förstörelsekrig, så högskolan var evakuerad långt från Hanoi. Den var evakuerad ut i djungeln under alla de fyra år jag studerade där. Vi var tvungna att gräva skyttegravar och mitt under lektionerna när bombplanen kom måste vi rusa ut och ta skydd i skyddsrummen. Ibland tog det hela dagen att gräva skyttegravar och göra sådana praktiska saker, så då måste vi ha lektioner på kvällar och nätter. Det krävdes stora ansträngningar av både lärare och elever för att läroplanen skulle kunna fullföljas. Men vi lyckades fullfölja den – om vi missade något fick vi ta igen det senare. Vi har våra olika metoder att komma tillrätta med svårigheter-na.

Arbete vid fronten

Direkt efter min examen 1967 placerades jag på ett sjukhus i Hanoi. Några månader senare erbjöds jag arbete vid fronten, söder om tjugonde breddgraden. Jag arbetade där ett år tills bombningarna upphörde i slutet av 1968. Det var fruktansvärt häftiga bombningar hela tiden. Men vi var allihop mycket entusiastiska och optimistiska — och fulla av liv. När jag kom dit var bombningarna så häftiga att det inte gick en enda timme utan bombplan över oss. Jag var litet orolig över farorna, men människorna som bodde där hjälpte oss. De förklarade olika sätt att klara sig bättre, hur vi skulle ta oss ner i skyddsrummen, hur vi skulle ta oss därifrån. Så jag började känna mig som vanligt igen och oroade mig inte längre. Bybefolkningen förklarade hur vi skulle gå på natten för att undvika fienden, de förklarade t o m hur vi skulle ligga och var det var bäst att sova.

Jag undrade på den tiden hur människor kan stå ut med de oupphörliga bombangreppen — i synnerhet psykiskt. Jag hade läst att i Europa under andra världskriget hände det att femtio procent av de kvinnor som fanns i områden som utsattes för häftiga bombangrepp genom den psykiska påfrestningen slutade att få menstruation och andra upplevde oregelbundenheter. Men jag har funnit att sådant inte har hänt i vårt land. Jag tror att det beror på att motståndet är så väl organiserat. Så fort ett fiendeplan kom deltog t ex varje person i försvaret, alla sköt på planet. Efter anfallet samlades alla och sjöng sånger och berättade historier och gjorde andra saker tillsammans för att återhämta sig.

Normalt liv under ständigt bombhot

När jag först kom till det där området samlades den bofasta befolkningen till olika uppträdanden för att fira doktorn och de andra som kom dit för att hjälpa till. De sjöng sånger bättre än vi kunde göra, därför att de levde i denna situation. Det var en så djup känsla och styrka i deras sång. Vi som kom kände att detta är ett normalt liv och att vi inte behövde vara rädda för någonting. Där fanns ingen atmosfär av rädsla.

Vi hade bra underjordiska tunnlar, där vi kunde utföra operationer och där vi också kunde sova, medan de amerikanska planen bombade ovanför oss. Det fanns kindergarten under jorden, och biograf och BB — allting. De amerikanska bombplanen kunde inte hindra vårt arbete. Vi hade två sorters kindergarten, en helt under jorden och en som var grävd så att barnen kunde få se solen ibland. Likadant är det med skolorna, en del är helt under jorden, en del i markytan. Vi hade byggt höga jordvallar runt dem för att skydda oss mot bombsplittret. Barnen måste få komma upp i solskenet åtminstone en liten stund varje dag för att inte förstöra ögonen.

Mina egna barn — två pojkar som då var sex och nio år — var evakuerade till skolor och daghem i säkra områden. Min man som är lärare, äkte och hälsade på

dem då och då. Många barn levde den tiden kollektivt på det sättet och togs om hand av ansvarsfulla kvinnor. När jag for ifrån dem till fronten kände jag att jag älskade dem och min man mycket. Men eftersom vi var så övertygade om vår seger, åkte jag med glatt mod till fronten. Jag sade till mina barn att de måste arbeta mycket och vara duktiga i skolan så att de kunde få titeln »Onkel Hos duktiga barn». Jag visste naturligtvis att jag kanske skulle komma att dö vid fronten, eftersom bombningarna var så häftiga. Därför kände jag min kärlek till dem starkare än någonsin. Jag förklarade för barnen att jag åkte till fronten för att göra min plikt och att jag skulle försöka döda så många fiender som möjligt för att få seger och fred och oberoende. När jag åkte min väg gav de mig ett råd, ett enda råd: »Mamma, sitt nära bildörren så att du kan hoppa ut och ta skydd kvickt när fiendeplanen kommer.» De gav mig tolv kyssar och sade att varje kyss var en månad, »så det här är tolv kyssar för tolv månader — om ett år är du tillbaka hos oss igen».

Vårt dagliga liv i Hanoi

Nu arbetar jag på Barna- och mödravårdsinstitutet i Hanoi. Jag forskar och undervisar men opererar också ibland. Jag är aktiv i fackföreningen och i kvinnoorganisationen och nyligen valdes jag in i Hanois folkråd. Nyligen när det var översvämmning i Nordvietnam hörde det till mina uppgifter att inspektera vissa områden och ge instruktioner till folk. Kvinnoorganisationen ordnar möten i olika stadsdelar och när det handlar om familjeplanering kommer jag dit och håller föredrag och talar med dem. Mina barn är så stora nu så jag behöver inte se till dem så mycket utan jag kan delta mycket i det samhällseliga arbetet. Därför säger jag till kvinnor var jag än kommer: »Ni måste planera era familjer bra, så att ni får fritid att delta i samhällsarbetet.»

En vanlig dag i min familj kan se ut så här: Vi vaknar klockan fem på morgonen — vi går och lägger oss tidigt om kvällarna i vårt land. Vi gör frukost till barnen och klockan sex går jag hemifrån. Jag arbetar på institutet från halvsju till elva. Vi har organiserat mataffärer på min arbetsplats — liksom på många andra — så jag kan köpa med mig mat till lunchen därifrån. Det brukar bara ta en halvtimme att laga maten på fotogenköket, så sedan kan jag höra radio, äta lunch, läsa tidningen och sova middag. Barnen kommer hem till lunch. Ibland lagar de lunchen, t ex när jag har jour på institutet. Jag går tillbaka till arbetet halv tre och stannar till klockan sex. Jag lagar middag och äter och — om det inte är något möte — hjälper jag barnen med deras läxor. Jag läser sagor för dem, vi hör på radio, läser tidningar och böcker. En del kvällar går jag på möten eller på någon kvällskurs — de flesta går på någon sådan kurs för att lära sig något språk eller för att förbättra sina yrkeskunskaper. På lördagskvällen tar vi barnen på bio och på söndagen tar vi dem till parken eller går och handlar.

Barnen i norr och barnen i söder

Krig drabbar alltid barnen. I Europa fanns efter första och andra världskriget tusentals »vilda barn». Föräldralösa, övergivna drog de omkring i de utbombade städernas slum. De måste stjäla för att leva. De hade ofta allvarliga psykiska störningar orsakade av upplevelser under kriget.

Hur är situationen i dagens Vietnam, som varit utsatt för långt värre bombningar än Europa någonsin varit, som varit i krig för sin självständighet i mer än trettio år?

För att förstå situationen måste man ha klart för sig familjens och familjesammanhållningens stora betydelse i Vietnam. Med »familj» ska då inte förstås den lilla kärnfamiljen. Vietnam är ett jordbrukssamhälle som bevarat den traditionella storfamiljen i byarna. Släkten håller samman.

Men situationen är inte densamma i Nord- och Sydvietnam. I Nordvietnam har man lyckats bevara samhällsstrukturen intakt, trots bombningar och krigsansträngningar. Omsorgen om barnen är mycket stor. På landsbygden finns det knappast några barnhem, eftersom barn som förlorat sina släktingar alltid tas om hand av någon i släkten eller i byn.

I Hanoi har man daghem i anslutning till fabriker. Det är fackföreningarnas uppgift att bl a ha hand om barntillsynen. Barngrupperna är oftast små och man har gott om personal. Under bombningarna evakuerades dessa daghem till landsbygden. Barnen inackorderades i olika familjer på landet.

Inte ens under de värsta bombningarna har omsorgen om barnen minskat. Man har t ex inte lagt ner skolundervisningen. Tvärtom har skolväsendet under hela kriget byggts ut på alla nivåer. Undervisningen fick ibland äga rum i smågrupper i olika hem i byarna när amerikanerna bombade skolorna. När barnen efter att ha varit skilda från sina föräldrar under långa perioder återvänder till städerna efter bombningarna har det ibland uppkommit återanpassningsproblem. Hur

de ständiga flyglarmen och bombningarna psykiskt påverkat barnen är det svårt att säga något om.

I Sydvietnam är situationen en annan. I de befriade områdena som administreras av PRR präglas barnens situation liksom de vuxnas av den oerhörda förstörelsen och den svåra materiella bristsituationen. Befolkningen i dessa områden lever fortfarande i ett starkt spänningstillstånd på grund av Saigonjuntans attacker och överfall. Men i de befriade områdena finns en social struktur och en social solidaritet som gör att barnen tas om hand. Skolor och barnträdgårdar har liksom hälsovården byggts ut kraftigt efter fredsavtalet. I de Saigonkontrollerade områdena har man däremot stora problem med föräldralösa och kringdrivande barn. Barn som ingen tar hand om, som tvingas försörja sig genom att stjäla. Samhällsstrukturen har skadats mycket allvarligare i Sydvietnam, framför allt genom de stora folkförflyttningarna, som drivits fram av amerikanernas bombningar av landsbygden och Saigonjuntans försök att pacifisera befolkningen genom att föra samman bönderna till stora koncentrationsläger eller till Saigons slum.

Uppgifterna om antalet övergivna barn i slumområdena i Sydvietnams städer varierar, men siffror på flera hundratusen föräldralösa barn har nämnts. »Brottsligheten» bland dessa barn är hög: deras enda möjlighet att överleva är ofta att stjäla, bedriva svartabörsaffärer eller prostituera sig.

Följande avsnitt är hämtat ur en bok om Sydvietnams fängelser skriven av två franska lärare Jean-Pierre Debris och André Menras som tillbringat 2 1/2 år i Saigonjuntans fängelser från 1970 till 1972.

Barn i Sydvietnams fängelser

Många tusen barn befinner sig i Sydvietnams fängelser. De flesta av dem är från landsbygden. De är uppfödda med kriget. Redan som små har de förstått att man måste slåss för att överleva. Vill man leva måste man med nödvändighet kämpa. De har upptäckt att man måste hålla sig uppe, att man måste hjälpas åt för att inte dö. Solidaritet är en nödvändighet för dem.

Alla har de en far eller en mor, en syster eller bror som dött och ibland har hela deras familjer försvunnit.

C. 14 år, blev tagen med handgranater i handen. Man frågade honom: »Varför har du handgranater?» Han svarade: »Amerikanerna har dödat min bror och min far.»

Även om en del av barnen blivit arresterade med vapen i hand, så har andra blivit arresterade helt enkelt för att de haft otur att födas i en trakt som klassats som »osäker zon» av amerikanerna. Ännu en del har kastats i fängelse för att deras fäder blivit fängslade.

Den yngsta fången i Chi Hoa-fängelset är sju år. Han heter Sau. Hans mor dödades av de amerikanska bombningarna i deltagareregionen. Hans far var misstänkt av Saigonregimen för att vara kommunist sympatisör och blev inspärrad i Chi Hoa. Han tog sin son med sig. Sist vi hörde från Sau var den 20 december 1972, då han ropade slagord tillsammans med de vuxna för att protestera mot de förhållanden de politiska fångarna lever under.

Vi träffade en annan liten fånge som betraktade oss som sina äldre bröder. Vid tolv års ålder hade han redan suttit i tre fängelser. Hans brott var att han försökt knycka geväret, en M16 från en amerikansk soldat. Han blev arresterad. Polisen försökte få honom att erkänna att han var med i en organisation som stal vapen. Polisen ville veta var det fanns gömda vapen. För att få honom att erkänna gav de honom godsaker, sedan pengar. Men han höll tyst. Då föll slagen över tolvåringen. Polisen sa: »Dina händer är små, men de är tillräckligt stora för att hålla i ett gevär. Det är därför jag slår dig.» Detta barn vägrade att underteckna det färdiga erkännandet. Han blev satt i arrest utan mat, men han förblev stum. Det är på detta sätt en del barn blir politiska fångar. Vi lärde också känna D. 15 år, S. 13 år, och P. 12 år. Tillsammans var de nio politiska barnfångar från en liten by nära Bien Hoa inspärrade tillsammans med vanliga minderåriga lagbrytare.

De nio små politiska fångarna har alltid vägrat att delta i militärträningen. De vägrar att sjunga militärmarscher. De andra barnfångarna beundrar dem mycket och ställer frågor till dem, nästan som om de vore vuxna.

Från ett av Saigon-regimens många läger. På skylten står det: »Flyktingar undan kommunismen tillåts inte lämna lägret.» Foto från Indochina Resource Center.

Man förbereder de vanliga barnfångarna att bli goda soldater åt Thieu. Varje morgon före hälsningen för fanan, marscherar de stelfrusna barnen framför en instruktör. Man låter dem manövrera inbillade gevär (lätsasexercis) i mer än en timme. Därefter håller en vakt ett förmaningstal. Denna propaganda tar ännu en timme. Med tomma magar, uttröttade av exercisen och översköldade av prat svarar två hundra små automater med en mun »Ja» när vakten skriker: »Har ni förstått?»

Faktum är att vid 18 års ålder, när de lämnar fängelset, skickas dessa pojkar ut i striden. Dessa »ungdomsbrottslingar» har levt i städerna, övergivna, föräldralösa och deras enda möjlighet att överleva har varit att stjäla från de rika.

I början av sommaren 1972 kom 26 barn från fängelset i Danang. De politiska fångarna utverkade av fängelseledningen, trots motstånd, att de politiska barnfångarna skulle förenas i cell 3B11. Vid den här tidpunkten fanns det 35 politiska och ungefär 300 andra barnfångar i Chi Hoa. Striden fortsatte för att förbättra de små politiska fångarnas förhållanden. Barnen fick komma ner några minuter om dagen för att träffa sina vuxna bröder på gård C. Man såg grupper bildas. Varje vuxen hade i uppdrag att undervisa två eller tre av de små. En förlamad man på 25 år hade omkring sig skrattande och uppmärksamma barn, med ansikten fyllda av tillgivenhet. Han lärde dem läsa, skriva och räkna. En provisorisk lektion hölls på den hårda marken som fick tjäna både som skrivbok och svart tavla.

De politiska fångarna har mycket bekymmer för barnfångarna som de älskar. De är deras vietnamesiska bröders barn.

Koncentrationsläger för barn

Jean-Pierre Debris och André Menras har också vittnat om ett koncentrationsläger för barn i Dalat med 800 pojkar och flickor. Ledningen för lägret försöker tvinga barnen att sluta upp bakom regimen: de måste hälsa Saigonfanan och arbeta. Dalat ligger på en högplatå, en plats där det regnar mycket och där nätterna är kalla. De barn som är envisa, som vägrar att hälsa fanan och att sjunga »återanpassnings-sången» stängs in i en cell. De är bundna så att de inte kan röra sig och sedan, två gånger om natten överöses de med vatten och lämnas i detta tillstånd.

Man använder sig också av psykologisk taktik, särskilt mot de yngsta barnen. De lämnas ensamma utan mat eller dryck i ett par dagar och sedan säger man till dem: »Din mamma är sjuk; hon är mycket sjuk. Vill du träffa henne? Vill du träffa din mamma? Det är inte alls svårt. Du behöver bara hälsa fanan och gå och hugga ved tillsammans med de andra på kullen och sedan kommer du att träffa din mamma.»

Det är omöjligt för barnen att hålla ut en längre tid. Om de gör det är de snart döda.

Sent i nattens mörker
Säg, varför sover du inte?
Vilken sorg eller vrede upprör ditt hjärta?

– Jag hör
avlägset och svagt
ett barns snyftningar
Den lillas gråt gör ont i hjärtat
i det kalla fängelset om natten.

barnets röst
skär i natten
och i vårt sårade hjärta, kvävt av vrede;
att tänka på den lilla fången
sliten från sin moders bröst. . .
I en annan cell gråter också din mamma. . .
Tyst nu min lilla, och sov
I morgon är den mörka natten över
Du kommer att finna din moders ömma hand igen
Hon kommer att vagga dig, hennes kärlek att skydda dig,
med hela ditt folk kommer du att återvända till jorden.

I morgon ska vi berätta för dig historien
om en liten fånge
som grät natt och dag
sliten från sin moders bröst. . .
Som vattnet stiger i floderna
fylls våra hjärtan av vrede
Historien om min broder är lång!
Den rymmer än fler sorger
och vänskapsförhållanden som inte kan brytas.

Den dag då vårt land är ett, då Söder och Norr förenas,
den dan kommer våra berg och floder att spela
och inget barn att gråta, om natten, i fängelse.

*En anonym sång som sprids
från cell till cell i Chi Hoa-fängelset.*

Böcker till Hanoi

Föreningen Böcker till Hanoi, som gett ut denna skrift, startade sin verksamhet hösten 1971 när ett antal studerande och universitetslärare i Stockholm slöt sig samman till en arbetsgrupp för kulturellt och vetenskapligt solidaritetsarbete till stöd för de indokinesiska folkens kamp. Gruppen arbetar i anknytning till Unga Filosofer.

I juli 1972 konstituerade vi oss som föreningen **Böcker till Hanoi**, vars målsättning formuleras i stadgarna på följande sätt:

»Föreningen har till ändamål att samla in pengar och att förvalta de insamlade medlen för inköp av litteratur, apparatur och annan materiel som behövs inom forsknings- och utbildningsväsendet i Demokratiska Republiken Vietnam och i de av PRR (Sydvietnam), Neo Lao Haksat (Laos) och FUNK (Kambodja) behärskade territorierna, samt att på annat sätt genom de insamlade medlen stödja den tekniska, vetenskapliga och kulturella utvecklingen i de ovan nämnda länderna i samråd med de ovan nämnda representanterna för respektive folk.»

Föreningen fungerar som en aktiverande och samordnande kontaktcentral för ett antal arbetsgrupper som arbetar självständigt var och en inom sin institution och sitt område. Möten hålls regelbundet där representanter för grupperna får tillfälle att träffas och redogöra för sitt arbete och ta del av de övrigas erfarenheter.

Föreningen har översänt laboratorieutrustning och vetenskaplig litteratur till DRV, sänder kontinuerligt ett antal tidskrifter och står i brevkontakt med DRV:s Statliga kommitté för vetenskap och teknologi, Vetenskapliga centralbiblioteket i Hanoi samt Kommittén för kulturella förbindelser med utlandet. Ämnesgrupperna står dessutom i direkt förbindelse med kollegor i DRV.

De ämnesgrupper som för närvarande är i verksamhet inom föreningen är: **Forskning för Vietnam på Karolinska Institutet.** Just nu håller man på att bygga upp en grupp vid varje institution på KI. De första uppgifterna för grupperna blir att informera vietnamesiska forskare om den aktuella situationen inom respektive ämnesområde. Viktiga tidskrifter och böcker skickas.

Farmaceuter för Indokina. I gruppen ingår studenter och anställda vid Uppsala universitets farmaceutiska fakultet. Gruppen prenumererar på och skickar tidskrifter inom kemi, biologi och farmaci. Gruppen åtar sig också att försöka sända t ex kemikalier, apparatur och biologiskt material om det efterfrågas av forskare i Indokina.

Meteorologi och Hydrologi för Indokina. Gruppen har arbetat med insamling av

vetenskaplig litteratur och en första sändning med läroböcker och tidskrifter av centralt värde avgick i maj 1973, en andra mycket omfattande sändning gick i december 1973.

Barnbok till Vietnam. Gruppen har samlat in pengar och låtit trycka boken »Tam Cam» i 400 000 exemplar. Böckerna anlände till Hanoi på hösten 1973 och de distribueras nu till skolorna i DRV och i de PRR-kontrollerade områdena i Sydvietnam. (Se artikeln om Tam Cam). Barnboksgruppen samlar nu pengar till en andra bok. Den innehåller ett femtiotal barnteckningar och skall användas i skolorna för att uppmuntra barnens konstnärliga skaparkraft. Insamlingen till den andra boken uppgår i februari 1974 till 245 000 kr.

Vidare har det startats grupper vid Tekniska Högskolan och vid Handelshögskolan. Ytterligare personer och små grupper arbetar med olika specialprojekt. Böcker till Hanoi står i kontinuerlig kontakt med **Forskning för Vietnam** i Lund.

För inköp och sändning av materiel och böcker har föreningen öppnat ett postgirokonto: Föreningen Böcker till Hanoi 25 65 - 0.

Stöd arbetet för ett fritt, enat och blomstrande Vietnam!

Tag gärna kontakt med oss!

Böcker till Hanoi
Unga Filosofer
Brunnsgatan 28
111 38 Stockholm

TAM CÂM

Insamlingskampanjen »Barnbok till Vietnam — pg 34 34 - 8» har mött ett starkt gensvar över hela landet. Den vietnamesiska sagoboken »Tam Cam» har tryckts i 400 000 exemplar och skeppats till Vietnam, där den används i skolorna. Insamlingskampanjen fortsätter under våren 1974 till förmån för en andra bok som innehåller vietnamesiska barnteckningar och skall användas i undervisningen i Vietnam. Här följer en redogörelse för arbetet med »Tam Cam».

Hösten 1970 företog en representant för kampanjen Böcker till Hanoi en resa till Demokratiska Republiken Vietnam, DRV. I Hanoi träffade han Nguyen Khac Vien, som är redaktör för Vietnamese Studies och medlem av DRV:s kommitté för kulturella förbindelser med utlandet. Vien föreslog att vi i Sverige skulle låta trycka upp en barnbok på vietnamesiska i stor upplaga. Boken skulle vara en gåva till bar-

nen i DRV och de områden i söder som befriats av FNL. Den skulle vara ett konkret uttryck för vår solidaritet med Vietnams folk.

Varför var det viktigt att satsa på ett solidaritetsprojekt av denna karaktär? I DRV råder stor brist på papper och de intensiva bombningarna har försvårat läget för tryckerierna. Läsningens är stor och behovet av barnböcker och skönlitteratur kan inte fyllas.

Vietnameserna skickade ett originalmanuskript och Nguyen Khac Vien skrev i ett brev: »Boken som jag bett er trycka på vietnamesiska är en gammal vietnamesisk saga. Dess motiv kan återfinnas i många andra länder, men den vietnamesiska versionen har sina särskilda nationella drag. Den här sagan har nu tagits in i kursplanen i skolorna, för att våra barn skall lära känna vårt lands kulturella traditioner, som höll på att upplösas genom årtiondens kolonialt förtryck — och för att stärka deras fosterlandskärlek.

Tam och Cam, boken som trycktes, är en vietnamesisk version av askungesagan. Många drag förankrar sagan i det gamla Vietnam och vad som framförallt karakteriserar den är dess poetiska fantasi: »Askungen» dödas av sin elaka styvsyster, men återuppstår i gestalt av en fågel, ett träd, en frukt och blir slutligen en flicka igen.

Boken är illustrerad av en vietnamesisk konstnär, Mai Long. Varje sida upptas av detaljrika och färgstarka bilder. Originalen är utförda i gouache-teknik.

Insamlingen av pengarna till upptryckningen av »Tam och Cam» i Sverige administrerades av barnboksgruppen i Föreningen Böcker till Hanoi.

Insamlingskampanjen mötte ett mycket stort gensvar. Enskilda såväl som organisationer tog egna initiativ till lokala insamlings- och informationskampanjer över hela landet. På många ställen anordnades skärmställningar med information om barnens situation i Vietnam. Aktiviteten var stor bland t ex lärare och bibliotekarier, på lärarhögskolor, förskoleseminarier och folkhögskolor.

Tryckeripersonalen på Åhlén & Åkerlunds tidningstryckeri erbjöd sig att gratis ställa upp med kunnande och arbetskraft samt förhandlade med sitt företag om billigare pris på papper och färg. Detta beundransvärda initiativ möjliggjorde en upptryckning av »Tam och Cam» i en upplaga av 400 000 ex till ett pris av omkring 105 000 kr, vilket innebar ett bidrag till insamlingen på ca 70 000 kr. Till detta kom utgifterna för emballage och frakt.

Sommaren 1973 skeppades böckerna till Hanoi. Böckerna, som fick ett entusiastiskt mottagande delades ut till barnen för att användas i skolorna.

Sedan böckerna kommit fram har vi fått flera tackbrev från barnen. Tan Vanh, en 13-årig flicka som går i klass 6 skrev så här när hon fick boken (dikten anspelar på innehållet i Tam och Cam):

Varför är det så att det avlägsna Sverige
Också älskar vår tusenåriga Thi-frukt?
Också älskar lilla Tam?
Också tycker om det vietnamesiska betelbladet och arekanöten?
Varför är det så att det avlägsna Sverige
älskar oss och sänder oss gåvor?

Vi fick också det här tackbrevet daterat Hanoi den 27 september 1973:

Kära svenska vänner,

I går gick mina två små flickor sent till sängs, uppfyllda av en värdefull gåva – boken Tam Cam – som ni har sänt som gåva till de vietnamesiska barnen. Mina två barn läste boken och njöt av bilderna i den med sån glädje att de glömde att gå till sängs.

I går kväll när min yngsta dotter kom hem från lekskolan kastade hon sig över boken som hon såg på bordet. Anh Tra, 4 år, var mycket överraskad och nöjd, för boken var verkligen trevlig. Mina två döttrar satte sig för att läsa den på en gång. Plötsligt frågade Anh Tra mig:

– Är det Sverige som har gett mig denna bok, mamma?

Eftersom hon inte själv kan läsa, så måste hennes syster ha berättat för henne och inspirerat henne till denna fråga.

– Ja, min vän, det är Sverige som har gett detta till er, mina barn. Det är en gåva till alla barn, många har fått den idag, andra får den senare, om ett par dagar.

– Å, jag älskar Sverige, jag älskar Sverige, ropade hon högt.

– Är det från en svensk tant eller en svensk farbror, mamma?

– Det är från svenska tanter och farbröder, svenska far- och morföräldrar och också från era svenska vänner.

– Vad heter den där tanten och farbrorn då?

Kära vänner, frågan verkar enkel att besvara, men den är faktiskt svår och vad skulle jag säga för att svara henne nu?

– De är så många, min vän, sade jag – jag är ledsen, men jag vet inte deras namn. Men jag vet att de är arbetare, elever, studenter, lärare . . . de är alla de som bor i Sverige.

Mitt svar stillade inte hennes nyfikenhet, hur som helst så har hennes unga hjärta och sinne fått ett fint intryck av ert land.

Kära vänner, alla vietnamesiska barn älskar lilla Tam i den gamla sagan och mina två små flickor älskar er väldigt mycket. Våra svenska vänner har gett oss, det vietnamesiska folket, helhjärtat stöd i vårt motstånd mot USA-imperialismen. Och nu är det en värdefull gåva ni gett till våra vietnamesiska barn.

Jag tackar er hjärtligt och önskar er alla lycka.

Do Kim Hao, lärare vid högstadieskolan Trung Voung

Foto: Tommy Hammarström

Den i Sverige tryckta vietnamesiska barnboken »Tam Cam» fick ett entusiastiskt mottagande i Vietnam i september förra året. Upplagan var 400 000 exemplar. Nu har boken delats ut till skolorna i Nord-vietnam och de befriade områdena i Sydvietnam.